

Een stem die roept

Ledevaertkerk, 10 december 2017, Tweede Advent
Dienst van Schrift en Tafel
Ds. Sara Dondorp

Advent betekent komst. De tijd van Advent is een tijd van verwachten. We verwachten de komst van het kerstkind. Of misschien ook wel de komst van vrede. Valt er nog wel vrede te verwachten? Is vrede in onze tijd niet verder weg dan ooit?

Misschien is dat wel waar Advent over gaat: om ons te helpen tegen beter weten in te blijven verwachten. En tegelijkertijd mogen we, omwille van al die onvrede in de wereld, God om ontferming aanroepen voor de nood van de wereld. Laten wij bidden:

Eerste lezing OT: Jesaja 40: 1-11

Tweede lezing NT: Marcus 1:1-8

Inleiding

We lezen vandaag twee keer het begin van een Bijbelboek.

De profeet Jesaja schreef in een tijd van maatschappelijke onzekerheid woorden van hoop. Enkele generaties na hem, pakt een navolger de profetie op. We noemen hem: de Tweede Jesaja: Deutero-Jesaja. Zijn boek begint bij hoofdstuk 40. Hij schreef in de tijd van de ballingschap. Een periode die hopeloos en uitzichtloos lijkt. Maar Deutero-Jesaja spreekt de mensen moed in met poëtische teksten over hoop.

Ook lezen we de eerste verzen uit het Marcus-evangelie. We gaan ervan uit dat dit eerste evangelie is geschreven vlak na de verwoesting van Jeruzalem. Ook al een periode die hopeloos en uitzichtloos lijkt. Overigens weten we niet wie dit evangelie heeft geschreven. We weten zelfs niet of de schrijver Marcus heet. Voor wie hij precies schreef, weten we ook niet. Voor volgelingen van Jezus in Rome? Of voor gelovigen in Galilea? Waarschijnlijk richtte hij zich tot niet-joodse volgelingen buiten Judea. Uiteindelijk mogen we misschien wel zeggen dat deze Marcus, laten we hem toch maar zo noemen, over al die generaties heen, ook voor ons schreef, niet-joodse volgelingen buiten Judea.

Vandaag lezen we dus het begin van zijn evangelie. Over Johannes de Doper. Als Marcus over hem vertelt, citeert hij Jesaja 40.

Overdenking

Gemeente van Jezus Christus,

Waar gaat het in de wereld naartoe, als zelfs het machtigste land tegen alle regels van internationale rechtsorde in gaat? Misschien heeft Marcus zich zo iets ook wel afgevraagd.

Waar gaat het in de wereld naartoe, als het machtigste land die mooie stad Jeruzalem volledig met de grond gelijk maakt. Dat was de actualiteit van Jeruzalem in het jaar 70.

Afgelopen week ging het in het nieuws voortdurend over Jeruzalem. Die stad waar drie verschillende religies samenkomen, die de naam Stad van Vrede heeft, maar bol staat van controverses, waar de kleinste beweging al ernstige onrust kan veroorzaken. Nu de president van Amerika eenzijdig Jeruzalem lijkt te erkennen als ene en ondeelbare hoofdstad van Israël, en dat tegen alle internationale afspraken in, nu lijkt de vrede verder weg dan ooit, verzuchten vele commentatoren. De situatie lijkt uitzichtlozer en hopelozener dan ooit. Zal er ooit een dag van vrede zijn? Zo begint een bekend adventslied (lied 462). Zal er ooit een blijvend heden vol van goede vrede zijn waar geen pijn meer wordt geleden en het leven nieuw zal zijn? Durven we dat nog te hopen in onze tijd? Onze tijd van toenemende onzekerheid en chaos, van duistere krachten die niemand in de hand lijkt te hebben.... Waar

halen we het vandaan om te spreken over verwachting, om toe te leven naar de komst van de vredevorst?

En toch... Had Marcus niet veel meer reden om moedeloos te zijn? Of Deutero-Jesaja, na de verwoesting van de stad Jeruzalem? Zijn profetie begint met een roep om troost. Troost voor de dubbele straf: verwoesting én ballingschap. Alles lijkt verloren. Wat over blijft is woestenij. Woestijn. Juist als de ellende niet dieper kan zijn, klinkt daar de hoop. Een stem roept: ruim baan voor onze God! Maak de weg vrij, door de woestenij heen, dwars door ellende heen! De woestijn, dat is in de dagen van Israël een bekend begrip. Zelfs al leven de mensen in ballingschap in het verre Babel, de verhalen gaan mee: over de bevrijding uit Egypte, gevolgd door een eindeloze reis door de woestijn. Een hele generatie heeft er rondgelopen. Veel te verduren gehad. De woestijn, daar kom je bijna niet doorheen. En zo kennen wij nog altijd de beeldspraak van de woestijntijd. Als het leven uitzichtloos lijkt, als er niets meer lijkt te kloppen. Ik denk aan mensen die te maken hebben met ernstige ziekte, of met armoede en het gevoel niet mee te kunnen komen. Met het gevoel er niet bij te horen of buitengesloten te zijn. Er kunnen veel verschillende achtergronden zijn, waardoor mensen zich verloren voelen in een woestijntijd. Het leven is dor geworden. Er lijkt geen uitweg meer. Geen weg naar toekomst. Geen weg naar vrede.

Maar in de profetie staat woestijn tegelijkertijd ook voor iets anders. In de woestijn gaat God met het volk mee. In de woestijn leert het volk God kennen en andersom. Ook al is de situatie nog zo uitzichtloos, God is er, God hoort! Zo begint Jesaja zijn profetie met een verwijzing naar de woestijn: tegelijkertijd uitzichtloos en oord van verwachting. Een eindeloze tocht naar het land van belofte. Wanhoop en hoop door elkaar heen. Uitzichtloosheid én verwachting. Deutero-Jesaja begint zijn profetie met de woestijn. De luister van de Eeuwige zal zich openbaren - zelfs in de woestijn, in de ellende - voor het oog van al wat leeft. Moedeloosheid heeft geen enkele zin, lijkt hij te willen zeggen. De stem van onze God is sterker dan de stem van de moedeloze, die roept: "Wat maakt het allemaal uit, alles verwelkt als gras." Nee, het maakt wel uit! God de Heer komt met kracht!

Wat betekent dat nu concreet, voor de mensen die dat horen? Voor mensen die wanhopig zijn, eenzaam of arm? Niet dat meteen alle problemen zijn opgelost. Zo werkt het niet. Ik denk dat het te maken heeft met gezien zijn. Het besef dat er iemand is die weet dat het zo niet zou moeten zijn. Die meegaat op de weg naar het onbekende. Profetie is niet een kijkje in de toekomst, maar een zetje in de rug om verder te kunnen gaan. Zo is het ook met de profetie van Deutero-Jesaja. Want wat er later zou gaan gebeuren, wist Jesaja ook niet. Dat koning Cyrus het volk terug zou laten gaan naar Jeruzalem. Dat er een nieuw begin gemaakt kon worden, en een nieuwe tempel. Evenmin kon hij weten dat die nieuwe tempel later opnieuw verwoest zou worden. Hoe het later in de geschiedenis gegaan is, daar gaat het niet om. Waar het om gaat is dat mensen getroost worden. Dat mensen moed blijven houden. Dat mensen verder durven gaan. Ook al is de toekomst nog zo onzeker en beangstigend. En de gedachte dat er een God is die de geschiedenis te boven gaat. Een God die juist niet verwelkt als gras, maar die eeuwig is. Die mensen tot hun recht wil doen komen. Ook en juist de mensen die door de geschiedenis vertrapt worden.

Een half millennium later is Jeruzalem opnieuw ingenomen. Verwoest door de Romeinen. Wie had dat kunnen bedenken... De machtigen der aarde, die vrede voorstonden: Pax Romana. Die machtige Romeinen hebben Jeruzalem ingenomen. En vervolgens alles van waarde mee naar Rome versleept. Dat verwacht je toch niet in een gereguleerde wereldorde, in een wereld die in het teken staat van Romeinse vrede... Ideaal was het misschien niet geweest, die Romeinse overheersing, maar er leek toch een zekere ruimte

voor de joodse tradities. Er leek een zekere ruimte voor een rondtrekkende rabbi. Met de val van Jeruzalem was dat allemaal voorbij. En dan is er iemand die iets nieuws begint te schrijven. Ene Marcus schrijft een Goede Boodschap. Goed Nieuws. Dat is wat Evangelie letterlijk betekent. In die tijd werd er vaak een Goede Boodschap uitgeschreven. Evangelie: dat was een overwinningsboodschap. Bericht dat de keizer heeft gewonnen bijvoorbeeld. Het woord evangelie was in die tijd dus wel al bekend. Maar Marcus deed er iets heel nieuws mee. Hij schreef zijn boodschap voor volgelingen van Jezus van Nazaret, in de ogen van de machthebbers een echte verliezer: een als misdadiger terechtgestelde praatjesmaker. En hij schreef zijn goede boodschap voor een groep verliezers: mensen die werden vervolgd omwille van hun geloof. Marcus, de eerste evangelist, zet tradities op zijn kop. Maar hij sluit ook bij tradities aan. Die van Jesaja. Het begin van het goede nieuws over Jezus de Gezalfde.... Het goede gerucht over Jezus Messias, Zoon van God. Marcus begint met diezelfde stem in de woestijn. De woestijn waar het volk veertig jaar doorheen gewandeld was, zowel moedeloos als vol van verwachting. De woestijn waar een profetische stem gehoord was: Ruim baan voor de Eeuwige! Het goede nieuws over de komst van Gods koningschap, begint in de woestijn, begint met een profetische stem. Marcus vertelt over Johannes die profeteert in de woestijn. Bekeer u! Keer om! Keer terug naar de rechtvaardige weg! Weg uit de moedeloosheid, maar in de richting van de hoop! Dat is wat Marcus wil meegeven aan de moedelozen. De prille gemeente van mensen van de weg, volgelingen van Jezus. Mensen die vervolgd worden, hun leven niet zeker zijn. Mensen die leven in een spreekwoordelijke woestijn van onzekerheid. Er is een weg uit de onzekerheid en Johannes de Doper roept dat uit. Dit is nog maar het begin, het is er nog niet. Maar er zal een brenger van hoop komen. Iemand die staat voor Gods koningschap, voor een heerschappij van vrede. Zo neemt Marcus de stem van de profeet Jesaja weer opnieuw op: er is een weg door de moedeloosheid heen: een stem die roept: die vreugde uitroept: houd moed! Want er is een weg door de woestijn heen, naar het beloofde land, naar Gods koningschap, naar ooit een dag van vrede.

Kunnen we daar dan al iets van zien? Hoe zit het met alle bedreigingen, met de angst voor terroristen? Hoe zit het met eenzaamheid, met rouw, met armoede? Met de chaos en onzekerheid? Houdt dat binnenkort op? Nee, zo werkt het niet. Zo werkte het voor Jesaja ook niet. En niet voor Marcus. Die leefde met een platgewalst Jeruzalem. Profetie is geen blik in de toekomst, maar een duwtje in de rug. Durf verder te gaan, door de moedeloosheid heen! Als Jesaja dat kon in de ballingschap, en Marcus na de puinhopen, kunnen ook wij dan niet blijven hopen? Blijven vertrouwen? En elk op onze eigen manier en in ons klein wereldje, blijven werken aan ooit een dag van vrede. Bijvoorbeeld door zelf voor een ander dat duwtje in de rug te zijn. Zo kunnen we blijven hopen, blijven vertrouwen dat ooit komen zal: Gods koningschap, Gods heerschappij van vrede. Gods toekomst. In dat teken staan wij straks in de kring: in verwachting van de toekomst van de Heer.

Amen